

eken!" — in de politiek."

nt den oor-

artenissen in
namelijk al
hoe wij aan
le wapenstil-
ngelberg en
n nacht op;
er tienmaal
vrienden, He-
rootsche uur-
wereldgeschie-
it in nieuwe

t bij den
toen onze
nomen wen-
n wij allen
sten verdra-
champagne.
s ingesloten
nensch Phil-
i de majes-
m opbrand-
latie met...

d, dat zul-
ergeten.
r. Stijloos?
eigen volks-
berg's lijn.

uspension is
n zich naar
uw gerept.
ewier staat
Dames zul-
ten, dat het
urg bedekt.
dames-koor-
edding", „de
althaus-Pas-
da es kühle

de 25e maal
hanteering
n.
elsblad van
ellen:

gelberg „op-
in een dikke
zet, Lachend
n jas en met
zijn veront-
schelde toflet.
— Reddingus
m spreekt zij
?"

7 Noordwiew
presidente en
e Toonkunst-
reggetrokken.
t in triptiek-
riatus ver-

ur het kunst-
slechts met
ne toespraak
Mengelberg
in een harte-

van koor en

Noordwiew,
nt hij Ilona

n alle kanten
leekt Mengel-
kers aan het

is. En ook de
handkus door

ren!

ten zoo den-
naar voren-
zalige visie.

personen en
n, maar naar
rijklijk veel
veel contact
oord, ook de
ifgesneden —

ziet me door-

zoo erg. Stelt
men was. Dat
cultuurleven
zonder nauw
erbonden ge-
agtreedt, zal
grond komen.
svangen, met

knipsel wordt
de bioscopen

geven hun gewone voorstellingen, de trams rijden, als kinderen spelen op straat en wanneer een vlieg-machina aan den hemel verschijnt, blijft iedereen aan zijn werk, de sirenes klinken niet meer, de menschen ademen op.....

Zoo stond het in de Hollandse krant. Mengelberg meent, dat er geen beter getuigenis voor den nieuwen Nederlandschen opbouw bestaat dan juist dit praatje in het dagblad:

„En wanneer nu alle kunstzinnige en wetenschappelijke werk verder gaat als in vreedstijd, zal Duitschland daar het grootste aandeel aan moeten hebben; ik althans geloof dat.”

Hier domineert een geest, die in strijd is met ons eigen nationale, vrije en onafhankelijke muziekleven. En hier wordt het klaar als de dag, hoe het mogelijk was dat de Nederlandsche muziek van de laatste decennia zoo sporadisch op de Mengelberg-concerten voorkwam. Warom stak Rotterdamsch Philharmonisch Orkest reeds jaren de loef af? Omdat Mengelberg geen kijk toont te hebben op eigen nationaal bezit.

Wat was rijker dan het Hollandsche muziekleven? Wie werd gehinderd in het brengen van Duitse, Fransche, Engelsche, Russische, Noorsche muziek? Geen conscientieus kunstenaar. Hij kon bouwen, hij mocht zonder eenige hinderpaal zijn publiek opvoeden in liefde voor de klassieken, in bewondering voor de romantici, in dankbaarheid voor hetgeen moderne componisten aan den dag brachten.

Dat was en blijve de rijkdom van Nederlandsch muziekleven.

Niemand heeft het recht, ook Professor Mengelberg niet, om één land voorkeur te geven boven het vaderland. En het is de schande van sommige Nederlandsch sprekende musici, niet Hollandsch te denken over die muziek waarin ons land kan schitteren ook tegenover het buitenland: het eigen nationaal bezit aan volks- en kerkliederen.

In een geest, die in wezen vijandig staat tegenover den grondtoon van ons volkskarakter, kan het opkomen, lantdunkend en pedant eigen nationaal bezit te negeren.

Men kan dit, in eigen scheppende onmacht moeten laten liggen, maar het geeft geen musicus het recht om wat anderen voor onze natie deden, honend te ignoreeren.

Zullen onze oogen opengaan? Zullen onze dromen van „gemeene gratie” ons bedrog wezen? Zal men gaan inzien dat het niet past aan een „Standaard” om regelmatig en meest haar kunstbriek te vullen met abonnementsconcert zoo en groote zaal zult? En dan bij een jubileum van een christen-kunstenaar te moeten erkennen: hebben wij hem niet te veel vergeten!

Het Concertgebouw is geen geestelijk allemans-land; zijn gedenkboek heeft het nog eens rood onderschreept: „Humanistische Cultuur-Instelling”.

Mengelberg vindt onze volksgevoelen niet meer onder zijn publiek. Wij verlangen stijl: Gereformeerde kunstgenieting en geen gemeene-gratie-roes in een verpolitiekt Nederlands Muziekleven!

S. ZWART Jz.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

De roep om eenheid.

De roep om eenheid heeft in ons land een verdachten klank. Vooral voor wie zich den strijd om de school herinneren, zit daar al een heel onbetrouwbare kant aan. Niet waar, wij hebben in de dagen van de verkiezingen den strijd aangebonden met de liberale sprekers, die de openbare school noemden het symbool van de eenheid der natie. Toen kwam vooral uit, dat de strijd ging om de eenheid of de vrijheid; en met groote beslistheid en, Gode zij dank, met een zeer verheugend resultaat hebben wij den strijd gevoerd voor de vrijheid van onderwijs.

Daarom wijven wij ons nog wel eens de oogen uit, wanneer wij in deze dagen zoo druk lezen over eenheid, over het loslaten van alle gedeeldheid, ook op het terrein van de school. Wij weten hier in ons land ook wel van een doodelijke eenheid. Daarom wil ik de zaak nog wel eens van een anderen kant bekijken.

Is de toestand nu ineens zooveel veranderd, nu we bezet gebied zijn geworden? Staan in ons land nog niet naast en tegenover elkaar de voorstanders van de school met den Bijbel en de godsdienst-looze school? Heeft de Katholiek nog niet steeds andere wenschen omtrent de school, waaraan hij zijn kinderen toevertrouwt? Willen wij nog niet allen de richting bepalen, waarin onze kinderen zullen worden opgevoed?

Ook op het terrein van de bijzondere, nader van de Christelijke school kan dat geroep om eenheid mij nog maar niet bekoren. In het veelkleurig karakter van onze scholen heeft altijd groote winst gelegen. Vaak zijn scholen gesplitst, maar toch maar zelden tot schade van het geheel. Ik weet wel, het was lang niet altijd aangenaam, wanneer een deel van de kinderen de oude school verlieten, om naar een nieuw te stichten school

te gaan. Maar veelal was dat toch wel in het voordeel van het geheel: een grooter aantal kinderen kwam onder de beademing van het beslist Christelijk onderwijs. Zoo'n nieuwe school van een eenigszins andere kleur genoot meer het vertrouwen van een andere categorie ouders.

Men wachte zich toch wel, daarover nu een afkeurend oordeel uit te spreken. Wij hebben toen aanvaard de konsekventie van het beginsel der vrijheid, dat ons zulk een enorme ruimte heeft gegeven. Het zegt ons toch nog al wat, dat meer dan twee derde gedeelten van de kinderen van ons volk de bijzondere school bezoekt. Kan er een sterker bewijs geleverd worden tegen de beweging van vroeger, dat de natie aan de openbare school zou zijn gehecht? En als nu naar sommiger oordeel wel eens misbruik van die vrijheid gemaakt is, dan neemt dat toch het groote voordeel niet weg. Mocht men dit laatste eens een oogenblik over het hoofd zien, dan denke men terug aan de knevelarijen, waaraan we hebben blootgestaan in naam van de eenheid van onderwijs.

Nu weet ik wel, men wil geen fusie, geen smelting, men wil slechts samenwerking. Goed, maar dan moet eerst een streep worden gehaald door wat we in het verleden deden. Dat is toch ook ernstig werk geweest. We dragen toch nog onze overtuiging om aangaande verschillende dingen. Ik kan maar moeilijk geloven, dat die nu bij tooverslag veranderd is door de gewijzigde omstandigheden.

We mogen natuurlijk vragen: Wat nu? maar dan zonder een streep te halen door het werk onzer vaders. Dat zal niet in overeenstemming zijn met ons nationaal karakter, dat we mogen en moeten en willen handhaven. Geen beklagenswaardiger volk dan dat, wat in een ommezien van het anker zijner historie losslaat. Dat wordt zeker een prooi van allerlei nieuwe onbepaalde ideeën.

Of we dan nu niets moeten doen met het oog op de positie van onze scholen? Natuurlijk, daarop moeten we ons bezinnen. Maar daarvoor behoeven we niet dadelijk wat nieuws in het leven te roepen. We hebben toch onze organisaties! Ik meen zelfs te mogen zeggen, dat ons schoolwezen op een benijdenswaardige wijze in verschillende vormen naar buiten treedt. Dat is óók gegroeid en kan maar niet zóó worden opgedoekt, ook nog niet op stel en sprong worden omgevormd. En het is aan de besturen van die organisaties wel toevertrouwd, zich op de veranderde omstandigheden te beraden. Ik twijfel er niet aan, of zij zullen even trouw als te voren waken voor de vrijheid van onze scholen, die deze kennen in gebondenheid aan het Woord van onzen God.

Laten we dus, en dat wil ik maar zeggen, niet hard gaan roepen om wat nieuws, maar laten we, ieder in onzen kring, in onze rustig gegroeide organisaties aandringen op een pal staan voor het beginsel, waaruit we tot dusver geleefd hebben. Ik wil mijn vertrouwen niet opzeggen in de besturen, die de belangen van onze organisaties tot dusver hebben behartigd, maar integendeel uitspreken, dat ik er geen oogenblik aan twijfel, of zij zien ook, hoe het in de veranderde omstandigheden noodig is, te zoeken naar de grootst mogelijke eenheid in het optreden van onze school-organisaties, waaraan de behartiging van het groote nationale belang van de vrije school is toevertrouwd.

Gron.

G. MEIMA.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Weleerw. Hooggeleerde heer,

Het trekt de aandacht, hoe U mij in den laatsten tijd met een zekere voorliefde in uw kerkelijke pers-polemiek¹⁾ zoekt²⁾ te betrekken, en dit terwijl mij geen blad ter beantwoording meer ten dienste staat³⁾. Eerst in het nummer van 5 Juli 11., met noemen van mijn naam⁴⁾. Nu weer in het nummer van 19 Juli 11. zonder mijn naam als een uit⁵⁾ „eenige bitterheid in 't hart” geboren aanvulling, zooals U het zelf medeelt, in een persstukje gewijd aan de benoeming van dr G. C. Berkouwer als buitengewoon hoogleeraar aan de V.U.

Nu moet ik het in zeer ernstigen twijfel trekken, of dergelijke nog al persoonlijke invectives⁶⁾ wel geheel passen in het raam van den tegenwoordigen critieken tijd⁷⁾. Mij althans veroorlooft mijn verantwoordelijkheidsgevoel niet op een dergelijke polemiek in te gaan⁸⁾. Ook schijnen mij de zaken, waarover het gaat, minder geschikt te zijn voor een publieke gedachtenwisseling⁹⁾ en ik laat het gaarne en met goed vertrouwen aan de bestuurders van onze Theol. Hoogeschool over te beoordeelen, of het oorsaar is, zaken uit besloten vergaderingen aldus in het publiek te brengen¹⁰⁾.

Dat ik desniettemin U bij dezen moet verzoeken dit mijn schrijven, zoo mogelijk in het eerstvolgend nummer¹¹⁾ van uw blad op te nemen, heeft tweërlei reden. Allereerst om te voorkomen, dat men zou meenen, dat uw aanvallen op mij mij zouden zijn ontgaan¹²⁾. Doch vooral om U en ieder, die er belang in stelt, te verzekeren, dat ik mij niet bewust ben, ooit eenige copie... laat staan „opponerende”¹³⁾ of „curatoriale stukjes”¹⁴⁾... ongeteekend aan eenig

blad, ook niet „aan het persbureau van dr v. d. Vaart Smit” geleverd te hebben, of zelfs maar met het verzoek of ook maar in de verwachting, dat zulk een copie „ongeteekend” zou worden geplaatst¹⁵⁾. Deze laatste mededeeling schijnt mij niet overbodig te zijn, om zonder twijfel, naar ik vertrouw, ook door U niet gewenschte legendevorming te voorkomen¹⁶⁾.

U bij voorbaat dankend voor de plaatsing

Uw dv.,

W. A. VAN ES.

Naschrift.

Gemakshalve geef ik mijn antwoord in enkele aantekeningen bij de plaatsen, waar ik een cijfer in den tekst invoegde.

1) In den laatsten tijd voert ons blad zoo goed als geen „kerkelijke perspolemie”. Wat het daaraan nog geeft (Catechismusbijlage) is antwoord op polemiek. Vroeger was 't grootendeels ook zoo: antwoord op door dr v. Es gesteunde of ook zijnerzijds geopende polemiek. Geen legendevorming!

2) Dit is een vergissing; het ééne geval (19 Juli) lag zóó maar voor de hand.

3) Is geen bezwaar, want wie zelf door ons blad is bestreden, kan daar het woord krijgen. Hoeveel personen, die zelf geen blad hebben, zijn door inzender wel bestreden?

4) Dat had niets met polemiek te maken, ook niet wat de bedoeling betreft. Toen ik in verband met de teekenen der tijden (radio op het perron te Leeuwarden) ook dr v. Es (als voormalig predikant aldaar) noemde, beteekende dit alleen maar: wat is er in korten tijd veel veranderd. Vanwaar die onnoodige geprikkeldheid?

5) „Uit” is wat anders dan „met”. Niet „uit” bitterheid schreef ik, doch uit de bedoeling, klaarheid te brengen, ter zuivering voor de toekomst. Dit „uit” berust op misverstand.

6) Geen enkel invectief gebruikt, slechts publieke feiten gereleveerd.

7) De tijd is altijd ernstig geweest, ook toen dr v. Es schreef aan het bureau van dr v. d. Vaart Smit. Toen werd al gepraat over evacuatie o.d. Overigens toont ons blad te rekenen met den toestand; zie onder 1).

8) Daarin zijn we het dus eens.

9) Intusschen is ze door inzender geopend, — althans voor wat Kampen betreft.

10) Uit besloten vergaderingen is door mij niets gereleveerd. Al wat ik opmerkte was publiek (zie Acta, persverslagen, plus publicaties van dr H. W. v. d. Vaart Smit's bureau).

11) Is aan voldaan.

12) Zie voor die „aanvallen” onder 4).

13) 't Was wel degelijk opponerende copie. De zede hoogleeraar te Kampen is „thans” nog niet benoemd. Derhalve: niet van de baan gegaan. Wat inzender aan het persbureau dr v. d. V. S. schreef, begaf zich zeer stellig in critiek op de zaak zelf, die alsnog aanhangig was. 't Was niet noodig, vond dr v. Es. Thans heeft Amsterdam wel uitbreiding. Dezelfde curator, die Kampen's verlangens bestreed, laat thans, nu het de V.U. betreft, niets van zich hooren. Van de V.U. is hij nog curator.

14) „Curatoriaal” beteekent ditmaal: „van de hand eens curators”.

15) Is ook niet bewoerd. Bewoerd is alleen, dat de copie ongeteekend was. Het heeft eenige weken gekost, eer dr v. d. V. S. met den naam van zijn correspondent voor den dag kwam. Hij moest eerst weten of het mocht. Een bewijs, dat de onderteekening z.i. „fraglich” was. De Veldkamp schreef het stuk toe aan het persbureau zelf, en liet dit tot nu toe onveranderd, hoewel dr v. d. V. S. tegen ondergeteekende, die da V. geloofde, fel in 't geweer kwam, deswege...

16) Juist door de onjuiste beweringen in dr v. Es' niet geteekende copie te weerspreken, heb ik legendevorming helpen voorkomen. Verheugen we ons, dat ditmaal inzender en ik in dit verlangen elkaar ontmoeten.

K. S.

IN PERSSCHOUWING

Bizonderheden aangaande een federatief jeugdfront.

Dr C. N. Impeta schreef in Kamper Kerkbode een artikel over bovengemelde formatie, waar men toe getrokken wil. Handelende over den z.g. Centralen Jeugd-raad, schrijft dr Impeta:

Men wil natuurlijk niet: samensmelting. Dan ware de vraag of we toestemmen zelfs geen vraag voor ons. Want men moet goed weten, dat bij den Centralen Jeugd-raad ook de Roomsche en Sociaal-democratische Jeugdorganisaties, de Vrijzinnige Jeugdcentrale en het Padvindergilde aangesloten zijn. Het gaat meer (men vergeve mij de vreemde woorden; ze zijn alzoo gebruikt, ik haal dus de gebruikte termen aan) over een misschien mogelijke organisatie voor een instantie (ongeveer: lichaam) van samenwerking, die voortaan zouden kunnen hebben een „Raad van Leiding”.

Sprekende over het federatief jeugdfront, zegt dr Impeta:

We hebben evenwel een zéér groot bezwaar. En dat is: het volslagen gemis aan formuleele éénheid. Dit komt ook terstond uit in de formulering van de punten van het „programma”, zal ik nu maar zeggen.

De Grondslag zou dan deze moeten zijn:

1. Aanvaarding van de algemeen-Christelijke en historische grondslagen van ons Nederlandsche volksleven.
2. Handhaving van de bij ons volkskarakter aan-